

EVALUERING AF PROJEKTET
LINDRENDE SJÆLSMUSIK TIL FORÆLDRE DER
MISTER ET SPÆDBARN

Et eksternt projekt
under Aarhus Kommunes
Kultur og Sundhedsplan

Kasper Vinther Hansen

Lene Bak

Marts 2023

Indholdsfortegnelse

1. Indledning.....	3
2. Projektets indhold og rammer.....	4
3. Værdi for borgeren.....	6
Følelsesforløsning og sund sorg.....	6
Sammen om sorgen.....	7
Minder om tabet.....	7
4. Aktører, organisation og samarbejde.....	8
Projektets aktører.....	8
Afsnit for Tab og fløjtespilleren.....	9
5. Evaluering og fremtid.....	9
6. Metode.....	10

1. Indledning

Projektet Lindrende sjælsmusik til forældre, der mister et spædbarn (herefter: Lindrende Sjælsmusik) har fået puljemidler fra Aarhus Kommunes Kultur og Sundhedsplan. Projektet gennemføres i perioden fra 08-08-2022 til 28-02-2022 af Afsnit for Tab på Aarhus Universitetshospital.

Kultur- og Sundhedsplanen arbejder med at integrere kunst og kultur i initiativer, der fremmer sundhed og trivsel for borgere i Aarhus Kommune. Aarhus Kommunes hhv. sundhedspolitik og kulturpolitik danner ramme for planen, som forgrener sig på tværs af alle velfærdsområderne¹.

Kultur- og Sundhedsplanen har til formål at skabe trivsel og sundhed gennem kunst og kultur. Derudover er det målet med planen at tappe ind i Aarhuskompasset, hvor der er et fokusskift fra "mindre system til mere menneske".

Planen er operationaliseret i hhv. Puljeprojekter (eksterne parter og projekter kan søge puljemidler) og Signaturprojekter (tre magistrater gennemfører et eller flere projekter i regi af planen). Herudover er der diverse øvrige aktiviteter, som foregår i og uden for systemerne, men som også har fokus på kultur og sundhed.

Puljens formål er at:

- Engagere nogle af de borgere, som har mest behov for et løft af deres sundhed og trivsel.
- Udvikle og afprøve målrettede kultur- og sundhedsinitiativer til borgerne.
- Fremme partnerskaber på tværs af fagligheder og discipliner mellem Kultur & Sundhed.
- Understøtte et grundlag for bæredygtige forretningsmodeller på den varige velfærd².

Denne evaluering har til formål at undersøge, hvorvidt projektet fremmer sundhed og giver værdi for de pågældende borgere og deres omgivelser. Det gør vi ved at undersøge og evaluere, i hvilket omfang projektet:

¹ Magistraten for Kultur og Borgerservice (MKB) og magistraten for Sundhed og Omsorg (MSO) er overordnet ansvarlige for programmet med MKB som udførende part. De øvrige involverede er, Magistraten for Sociale Forhold og Beskæftigelse (MSB) og Magistraten for Børn og Unge (MBU).

² [Kultur og sundhedspulje Aarhus](#)

- Medvirker til at skabe værdi og effekt for de deltagende, deres nære omgivelser og de professionelle omkring dem;
- Skaber nye partnerskabs-/samarbejdsmodeller for de involverede professionelle og på tværs af traditionelle skel og sektorer;
- Er med til at afprøve kulturens virke i velfærden.

Vi skal evaluere 10 ud af de cirka 40 puljeprojekter. Disse 10 evalueringer er en del af en større og overordnet evaluering af Kultur- og Sundhedsplanen, som skal kortlægge og danne vidensgrundlag for læring på det tværfaglige område Kultur og Sundhed. Derudover skal evalueringen synliggøre mulighedsrum og anbefalinger for, hvordan man gennem kulturaktiviteter skaber oplevelser og fællesskaber for mennesker i sårbare livssituationer og de involverede omkring dem.

Dataindsamlingen til denne projektevaluering er baseret på både kvalitative og kvantitative data og indsamles gennem:

- Desk-research
- Den oprindelige projektansøgning
- Projektets selvevaluering³
- Interviews med projektejerne.

Rapporten vil indeholde tre hovedkapitler. I første del belyser vi projektets indhold og rammer (aktivitet, økonomi, organisering mv.). Med det afsæt belyser vi i anden del af evalueringen, hvilken værdi projektet har skabt for de involverede borgere i Aarhus Kommune, og i tredje del ser vi nærmere på organisering, samarbejde og netværk. Dernæst sammenfatter og diskuterer vi projektets resultater og generelle output, samt perspektiver i projektet og anbefalinger til videre aktiviteter.

2. Projektets indhold og rammer

Projektet Lindrede Sjælsmusik tilbyder live fløjtemusik til forældre, der mister et spædbarn under fødslen eller graviditeten. Fløjtemusikken har til formål at understøtte de sørgende forældres følelser og give en følelse af nærvær i sorgen. Forskningen på området viser, at musik netop kan hjælpe med at forløse og

³ Selvevaluering er gennemført af projektejerne på basis af et spørgeskema, udviklet af evaluator. Skemaet omfatter cirka 20 spørgsmål, og besvarelserne indtastes i SurveyXact.

lindre sorg i forbindelse med tab⁴. Projektet har søgt midler i Kultur og Sundhedspuljen og gennemføres af Afsnit for Tab på Aarhus Universitetshospital og fløjtenist Trine Geltzer Dinesen. Afsnit for Tab vejleder og støtter forældre efter tab ifm. graviditet eller fødsel. Trine Geltzer Dinesen er uddannet fra Det Jyske Musikkonservatorium, og har erfaring med at spille musik til lindring af sorg.

Projektet Lindrende Sjælsmusik sker i forlængelse af Afsnit for Tabs eksisterende praksis, hvor de giver nærværende samtaler og omsorg til ca. 80 forældrepar årligt. Afsnit for Tabs målsætning er at understøtte de stemninger og følelser, som forældrene oplever, og projektet vil undersøge, om fløjtemusikken kan hjælpe med at indfri disse mål. Afsnit for Tab afprøver løbende nye metoder til at understøtte sorgprocessen for forældre, der mister et spædbarn, og de har før haft gode erfaringer med at inddrage kreative aktiviteter til at bearbejde sorgen. I projektet bruges musikken som et valgfrit supplement til de eksisterende tilbud. Musikken tilbydes i forbindelse med velsignelse, kistenedlæggelse eller en anden stund, der kan skabe et minde om tiden med barnet.

Videnskabelige undersøgelser viser, at musik kan have positiv indflydelse på stress, angst og søvnforstyrrelser⁵. Tabet af et barn rummer ofte disse elementer, og derudover er det blevet påvist, at musik kan virke understøttende og forløsende i forbindelse med en sorgproces⁶. Disse effekter understøtter Afsnit for Tabs primære målsætning, om at give forældrene hjælp og nærvær i sorgen

Kimen til projektet blev lagt i 2021 til Afsnit for Tabs 10 års jubilæumskonference. Her gæstede fløjtespiller Trine Geltzer Dinesen, og musikindslaget skabte indfølelse, nærværende, og stemningsfulde rammer, som Afsnit for Tab mente kunne anvendes i deres daglige praksis. Afsnit for tab har søgt midler i Kultur- og Sundhedspuljen til at lave et eksplorativt projekt med potentiale til at generere viden om brugen af musik i sorgbehandling. Denne viden vil potentielt kunne overføres til lignende situationer, for eksempel på hospice eller i sorggrupper. Derudover er Afsnit for Tab interesseret i, hvordan de kan udvide deres praksis med henblik på at give de tabsramte forældre størst mulig lindring, håb og fornyet livsmod.

Projektets samlede økonomi er på 215.000 kr. Projektet har fået tilsagn om 100.000 kr. i støtte fra Aarhus Kommune via Kultur- og Sundhedspuljen. Midlerne skal finansiere fløjtespil til i alt 8 sorggruppemøder og 36 kistenedlæggelser, samt delvis aflønning af en cand.san. i jordemodervidenskab. De øvrige midler

⁴ O'Callaghan, C. (2017). Sorgforsker O'Callaghan hævder, at musik kan bruges til lindre sorg, og at musik desuden kan spille en rolle i forbindelse med sorgprocessen.

⁵ Li et al. (2022). Forskningsartiklen Li et al. 2022 finder, at musikterapi kan forbedre indlagte patienters søvnkvalitet og gøre dem mindre angst og depressive.

⁶ O'Callaghan, C. (2017). O'Callaghan hævder at musik kan virke understøttende og forløsende ifm. en sorgproces.

kommer fra Afsnit for Tab, Institut for Klinisk Medicin og øvrige fonde. Pr. 01/05/2023 har der været fløjtespil til 1 mindestund med ca. 50 deltagere, 3 sorggruppemøder med 12 deltagere pr gang og 4 kistenedlæggelser med ca. 25 deltagere pr gang.

3. Værdi for borgeren

Målgruppen i dette projekt er i en meget sårbar og smertefuld situation med potentiale for vidtrækkende negative konsekvenser for trivsel og sundhed. Forældre, der mister, oplever ofte en dybt smertefuld sorg, som de ikke kan nærme sig. Forskningen viser, at dødfødsler har langtrækkende negative konsekvenser for både forældrenes mentale sundhed⁷ og indbyrdes relation⁸. På den baggrund er det svært at adskille sundhed og trivsel, hvorfor vi i denne evaluering ikke (efter normal praksis) opdeler følgende afsnit i sundhed og trivsel.

Analysen baserer sig primært på et interview med projektkoordinator Marlene Grene Sich og fløjtenist Trine Geltzer Dinesen. Derudover inddrages skriftlige selvevalueringer fra de professionelle omkring projektet.

Følelsesforløsning og sund sorg

Jordemødrene på Afsnit for Tab oplever, at fløjtemusikken forbedrer de sørgende forældres mentale og fysiske tilstand. Det ses, at de sørgende efter tabet oplever en stor psykisk og fysisk stresstilstand, som i følge jordemoder Marlene Grene Sich hænger sammen med, at de sørgende prøver at undgå at føle deres sorg. Hun udtaler, at når Trine Geltzer Dinesens fløjtemusik integreres i forbindelse med forældrenes afskedsritualer, bliver de sørgende forældres kroppe synligt mere afslappede. Derudover oplever hun, at de sørgende forældre i højere grad kan "give slip" og hengive sig til deres følelser. Hun vurderer, at det er gavnligt for de sørgende forældre at komme i kontakt med deres følelser. Forskningen viser desuden også, at musik kan hjælpe de sørgende med at føle, bearbejde eller undgå deres sorg, hvilket er gavnligt ifølge "dual process model of bereavement"-teorien⁹. Det ses altså, at fløjtemusikken kan hjælpe med at facilitere sorgprocessen, og at musikken samtidig kan lindre stress og chok. Det skal dog siges, at der i forbindelse med projektets opstart også var jordemødre, der var skeptiske. For det første var de skeptiske i

⁷Herbert et al. (2022). Metastudiet Herbert et al 2022 finder, at fosterdød giver større sandsynlighed for, at forældrene får angst og depression på længere sigt.

⁸Gold et al. (2010). Forskningsartiklen Gold et al. 2010 finder at forældrepar, der mister et spædbarn under graviditet eller fødsel i højere grad går fra hinanden.

⁹O'Callaghan, C. (2017).

forhold til, om musikken havde den tiltænkte virkning, og derudover om den følelsesmæssige reaktion, som musikken skabte, kunne være for voldsom. I den forbindelse kan man nævne, at projektkoordinator Marlene Grene Sich siger, at musikken til tider kan være insisterende og hård og ubehagelig, men hun mener dog, at det er gavnligt, at musikken også kan gøre ondt.

På baggrund af observationer og udsagn fra projektets parter og forskningen på området er det vores vurdering, at projektet samlet set har skabt værdi for de deltagende borgere.

På længere sigt kan vi ikke direkte vurdere projektets værdiskabelse, men hvis følelsesforløsningshjælper med at starte en sundere sorgproces, kan vedvarende sorglidelser potentielt forebygges. Dette vil være særligt relevant for forældre, der mister et barn jf. ovenstående forskning på området. Ifølge seniorforsker i sorg Mai-Britt Guldin er netop den gruppe særligt udsat i forhold til længerevarende, usunde sorgforløb¹⁰.

Sammen om sorgen

Trine Geltzer Dinesen mener, at de sørgende forældre og deres pårørende får nemmere ved at finde sammen i sorgen, når de kan være fælles om musikken. Hun oplever, at musikken hjælper de sørgende til at være fælles om sorgen uden brug af sproget, som mange ofte finder utilstrækkeligt til at beskrive deres intense følelser. Det kan både være gavnligt for forældrerelationen og samhørigheden i sorggrupperne. Forskningen på området indikerer også, at musik kan have en rolle ift. at skabe bånd mellem sørgende¹¹. Det kan desuden være særligt vigtigt at fremme de sørgendes forældres relation, da tabet af et barn gør det mere sandsynligt, at forældrene senere går fra hinanden.

Minder om tabet

Ifølge jordemødrene på Afsnit for Tab, kan tabet af et spædbarn ofte være særligt svært, fordi de sørgende forældre ikke har minder med barnet, som de kan huske tilbage på i deres sorgproces. Det er bl.a. derfor, at ritualer, såsom kistenedlæggelser, er en vigtig del af Afsnit for Tabs virke, da de giver mulighed for at skabe minder omkring tabet. I den forbindelse mener Jordemoder Malene Grene Sich, at inddragelsen af live-musik hjælper med at skabe stemning og intimitet omkring ritualerne. Den stemningsunderstøttende musik kan altså i sidste ende hjælpe med at skabe minder, og dermed hjælpe de sørgende forældre med at forholde sig til sorg og tab.

Projektet har som nævnt modtaget 100.000 kr. i støtte og forventes over 2 år at nå i alt 1.046 borgere. Heraf 900 i forbindelse med afskedsritualer og kistenedlæggelser ud fra en antagelse om ca. 25 deltagende

¹⁰ [Til dig, der sørger: 8 råd, der har hjulpet andre - Region Midtjylland \(rm.dk\)](#)

¹¹ Robert E. Krout. (2005). Forskningsartiklen beskriver, hvordan musikterapi er blevet brugt til at skabe bånd mellem sørgende i forbindelse med sorggrupper.

pr kistenedlæggelse. Projektet vil derudover nå 96 borgere i forbindelse med sorggrupper, og 50 i forbindelse med mindestunden (her forekommer dog både overlap og gengangere). Vi vurderer, at projektets værdiskabelse er tilfredsstillende set i lyset af omkostningerne.

Overordnet vurderer vi, at projektet har bidraget til KoSA-planens målsætning om at styrke borgernes trivsel og sundhed gennem kulturtilbud, da vi kan konkludere, at musikken er lindrende for de sørgende borgeres mentale og fysiske stresstilstand. Det er ikke muligt at vurdere, hvorvidt projektet også bidrager til at forebygge sorgrelaterede følgesygdomme på længere sigt.

Derudover vurderer vi, at projektet har opfyldt sit eget mål, om at understøtte Afsnit for Tabs eksisterende formål og praksis. Musikken kan gøre afskedsritualerne mere mindeværdige og nemmere at være fælles om. Derudover har musikken øjensynligt haft en lindrende og sorgforløsende virkning.

Musikken kan dog tilsyneladende forårsage ret følelsesmæssigt voldsomme reaktioner, hvorfor fløjtemusikkens positive virkning kan være betinget af, at der gøres brug af en professionel musiker med erfaring indenfor området, som kan sikre kunstnerisk og terapeutisk kvalitet.

4. Aktører, organisation og samarbejde

Projektets aktører

- Afsnit for Tab, Aarhus Universitetshospital
 - Projektejer, jordemoder og lektor. Dorte Hvidtjørn
 - Projektkoordinator og jordemoder. Malene Grene Sich
 - Cand.san. i jordemodervidenskab. Unavngiven
- Fløjtenist, Trine Geltzer Dinesen

Projektet er igangsat og gennemført af Afsnit for Tab og Fløjtenist Trine Geltzer Dinesen, hvor jordemoder ved Afsnit for Tab Malene Grene Sich har stået for at koordinere indsatsen. Afsnit for tab har haft den faciliterende rolle, og projektet har udfoldet sig i forlængelse af afdelingens normale virke. Her har det været jordemødrene på Afsnit for Tabs opgave at tilbyde de sørgende forældre fløjtemusik til at akkompagnere velsignelser, kistenedlæggelser og sorggruppemøder.

Trine Geltzer Dinesen har alene stået for musikken.

Afsnit for Tab og fløjtespilleren

Vi vurderer, at samarbejdet har skabt værdi for Afsnit for Tab i forhold til de tilbud de kan give til målgruppen.

Den professionelle fløjtespiller Trine Geltzer Dinesens evner og erfaring har givet mulighed for at udbygge afsnittets eksisterende praksis med et nyt kulturelt tilbud. Projektkoordinatoren har i den forbindelse fremhævet værdien i, at Trine Geltzer Dinesens kan tilpasse musikken til rummets foranderlige stemning, hvilket kræver både erfaring med sorgbehandling og musikalske evner. Vi vurderer derudover, at samarbejdet har været værdifuldt for Trine Geltzer Dinesen, der har fået adgang til situationer, som passer til den sorglindrende musik, som hun specialiserer sig i.

Samarbejdet har gjort det muligt for Afsnit for Tab at afprøve en ny behandlingsform, som kan blive et permanent integreret tilbud. Derudover kan læring fra projektet udvide vidensgrundlaget for effekterne og anvendelsen af musik. Potentielt kan denne læring bruges i andre sorgfulde situationer i forbindelse med de offentlige sundhedsindsatser, såsom på hospice og i sorggrupper. I samarbejdet er der desuden potentiale for at fremme forskningen på området, da projektejer Dorte Hvidtjørn også forsker i sorg og adfærd i forbindelse med dødfødsler.

5. Evaluering og fremtid

I dette afsnit vil vi samle op på evalueringen, og afsøge de fremtidige muligheder for samarbejde mellem aktørerne i Lindrende Sjælsmusik-projektet, KoSA-planen og Aarhus Kommune.

Samlet set konkluderer vi at:

- Projektet bidrager til at fremme borgernes sundhed og trivsel, da projektet i ifølge projektkoordinatoren har hjulpet til bl.a. lindring af stress, chok og sorg.
- Projektet bidrager til at afprøve nye velfærds løsninger, og her har projektet vist, at musik kan spille en aktiv rolle i sorgbehandling.
- Projektet bidrager til at udvide vidensgrundlaget i forhold til brugen af kultur i sundhedsvæsenet, og her er særligt projektejer, Dorte Hvidtjørns videre forskning relevant.
- Projektet opfylder egne målsætninger, om at understøtte og bidrage til Afsnit for Tabs eksisterende praksis. Her kan musikken bl.a. lindre sorgen, styrke både samhørigheden blandt de sørgende og hjælpe med at give de sørgende særlige stunder og minder.

- Set i relation til andre puljeprojekter forekommer effekterne tilfredsstillende, holdt op imod antallet af berørte borgere og projektets samlede omkostninger. Vi finder dog, at projektet er sårbart med alene én musiker.

Det kan for os at se give anledning til, at Aarhus kommune og de øvrige parter udforsker hvilke fremtidige muligheder, der er for at udvide, optimere og fortsætte samarbejdet.

I den forbindelse anbefaler vi følgende.

- Vi anbefaler at Afsnit for Tab viderefører brugen af kultur i forbindelse med deres praksis, da dette projekt har skabt værdi for de deltagende borgere.
- Med henblik på den sårbare målgruppe, anbefaler vi Afsnit for Tab, at de fortsat ved inddragelsen af intense kulturoplevelser udelukkende benytter professionelle musikere med erfaring indenfor sorgbehandling, og her gerne mere end én musiker.
- Vi anbefaler Aarhus Kommune at udforske mulighederne for at bruge musik til sorgbehandling i andre sammenhænge, og i den forbindelse kunne man eventuelt samarbejde med Trine Geltzer Dinesen.

6. Metode

Evalueringen er gennemført over fire faser: desk-research, dataindsamling, analyse og afrapportering.

Først fase er desk-research, hvor vi har indsamlet eksisterende viden om projektets parter for at danne os et billede af deres kompetencer og erfaring, projektets interne rollefordeling og de eksisterende behandlingstilbud på området. I den forbindelse har vi primært gjort brug af følgende.

- Projektansøgning.
- Projekthjemmeside.
- Forskning på området.

Derefter har vi indsamlet data fra projektets primære parter gennem interviews, selvevaluering, og projektpuljeansøgning. Interviewet er sket efter standardiseret interviewguide, som vil blive brugt i alle puljeprojektevalueringerne. I interviewet spørger vi ind til projektets indhold og rammer, effekter og organisering, men vi efterlader rum til at interviewet kan bevæge sig i uforudsete retninger. Indsamlingen munder primært ud i kvalitative data fra selvevalueringer og interviews med de enkelte puljeprojekter. Der indsamles derudover også kvantitative data i forbindelse med selvevalueringen og projektansøgningen.

Slutteligt har vi gennemført analysen og afrapporteret vores data. Analysen opdeles efter projektets indhold og rammer, værdiskabelsen for borgerne og samarbejder i forbindelse med projektet. Analysens primære mål er at tydeliggøre, hvorvidt projektet har bidraget til KoSA-planen og Aarhus Kommunes målsætninger. Derudover vurderer vi, om projektet har opfyldt sine egne målsætninger, og hvilke relevante utilsigtede effekter, som projektet har medført.

Litteraturliste

Gold, K. J., Sen, A., & Hayward, R. A. (2010). Marriage and cohabitation outcomes after pregnancy loss. *Pediatrics*, *125*(5), e1202–e1207.

<https://doi.org/10.1542/peds.2009-3081>

Herbert, D., Young, K., Pietrusińska, M., & MacBeth, A. (2022). The mental health impact of perinatal loss: A systematic review and meta-analysis. *Journal of affective disorders*, *297*, 118–129.

<https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.10.026>

Li, D., Yao, Y., Chen, J., & Xiong, G. (2022). The effect of music therapy on the anxiety, depression and sleep quality in intensive care unit patients: A protocol for systematic review and meta-analysis. *Medicine*, *101*(8), e28846.

<https://doi.org/10.1097/MD.00000000000028846>

O'Callaghan, C. (2017). Musical grief in serious illness and bereavement. *Grief Matters*, *20*(1), 4–8.

<https://search.informit.org/doi/10.3316/informit.855613111556211>

Robert E. Krout. (2005). Applications of Music Therapist-Composed Songs in Creating Participant Connections and Facilitating Goals and Rituals During One-Time Bereavement Support Groups and Programs, *Music Therapy Perspectives*, *23*(2), 118–128.

<https://doi.org/10.1093/mtp/23.2.118>